

Kiss Henriett

DARÁZS ÁRPÁD AZ AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOKBAN

Darázs Árpád, a világhírű karnagy és karmester Jászberényben született 1922-ben. 1956-ban az Amerikai Egyesült Államokban telepedett le és ott is hunyt el 1986-ban. A Jászsági Évkönyv 2004-es száma két dokumentummal emlékezett a világhírű muzsikusra. Most az Egyesült Államokban eltöltött időszakot elevenítjük fel. Az internet segítségével sikerült olyan, ma is élő kollégákra, barátokra és tanítványokra bukkanni, akik jól ismerték Darázs Árpádot, és szívesen vállalkoztak az emlékek felidézésére. A kutatás nem fejeződött be, az első eredmények közzétételére kerül most sor.¹

Farmingdale, New York (1957-1966)

Clara F. Wagner² emlékezik:

Árpád kivételes ember volt. Mindenki szerette őt az első személyes találkozástól kezdve egészen addig, amíg el nem hagyta egyházközségünket. Mindenki sajnálta, hogy elhagy bennünket, de egyben örültünk is, hogy máshol folytathatja nagyszerű munkáját, a tanítást és a karvezetést. Mindnyájan nagyon szerettük őt, igazi és értékes barát volt.

Árpád 1957-ben érkezett egyházközségünkbe, két évvel azután, hogy az egyházközség eddigi életében legmeghatározóbb személy, Raphael Schoof atya elfoglalta nálunk állását.

Az egyházközség akkoriban átlagos méretű volt, körülbelül 2500-3000 család tartozott oda. Raphael atya 1974-ig maradt itt, a legtöbb változás ezalatt a két évtized alatt következett be.

¹ Köszönettel tartozom Pethő László tanár úrnak, a Jászsági Évkönyv felelős szerkesztőjének, aki a téma megírására bátorított és segítséget nyújtott abban. Köszönettel tartozom azoknak az amerikai muzsikuskoknak is, akik mindannyian nagy örömmel segítettek a munkámat: John Bauer professzor úrnak (Dél-Karolina Egyetem), Laury Christie professzor asszonynak (Dél-Karolina Egyetem), Rosanne McDowellnek, Darázs Árpád volt tanítványának, William J. Moodynak, a Dél-Karolina Egyetem Zeneiskolája korábbi igazgatójának (Dél-Karolina Egyetem), Charles Kenneth Mossnak, Darázs Árpád volt tanítványának és Clara F. Wagnernek (Szent Kilián Egyházközség, Farmingdale, New York).

² Clara F. Wagner Darázs Árpád Farmingdale-ben eltöltött éveit alatt a Fiúkorús titkárnője volt. Az ő személyes nyilvántartásából származik a közzétett részlet.

A zenei együttesek, a Fiúkórus és a Chorales együttes is ebben az időszakban érte el működésének csúcspontját. A hosszú évek alatt mind a Fiúkórus, mind az Chorales együttes nagyon sok szép előadással örvendeztette meg a közönséget. A Fiúkórus országos és nemzetközi hírnévre is szert tett és nagy dicsőséget szerzett az egyházközségnek.

A Szent Kilián Fiúkórus

A kórust Raphael Schooff atya szervezte meg 1955-ben. Megalapításakor a cél az volt, hogy a fiúk egyházi zenét énekeljenek a Szent Kilián Templomban a nagyobb istentiszteleteken. A kórus azonban szinte a kezdetektől nyilvános hangversenyeket is adott, mint koncertező fiúkórus.

A fiúk tíz és tizenhárom évesek voltak, és több száz olyan gyerek közül választották ki őket, akik a Szent Kilián egyházközségi iskolában tanultak. A kórusban nem csak az egyházközségi iskola diákjai énekelhettek. A helyi állami iskolából bármelyik fiú – akinek jó hangja volt és szeretett énekelni – jelentkezhetett a kórusba, de a kórusba való felvételük után átkerültek a Szent Kilián egyházközségi iskolába. A fiúk, miután átették a szigorú felvételi vizsgán - általában kilenc vagy tízévesen - az első vagy második előkészítő kórus tagjai lettek.

Ezek a fiatal énekesek ötször próbáltak egy héten. Hétfőtől péntekig minden nap a saját termükben találkoztak, ahol körülbelül két és fél órát próbáltak, alkalmanként szombaton is. Saját kórusiskolájuk volt, amelyik délutánonként működött, amikor a „rendes” iskola már befejeződött. A koncertek iránti igény egyre nőtt, olyannyira, hogy a Fiúkórus felügyelőinek korlátozni kellett a fellépések számát. A Fiúkórus egyaránt hallható volt otthonokban rádión vagy televízión, jótékonyági hangversenyeken vagy a Philharmonic Hallban.

A Fiúkórus létszáma gyorsan nőtt Darázs Árpád irányítása alatt, aki 1957-ben érkezett a Szent Kiliánba. Naponta kilencven gyerekekkel dolgozott, egyre jobb és jobb teljesítményre ösztönözte őket. Azok, akik megtapasztalták azt az intenzitást, amellyel Darázs Árpád dolgozott, megértik a fiúk odaadó lelkesedését is. Darázs Árpád Magyarországon született, sok éven át Budapesten élt, ahol a Magyar Rádió zeneigazgatója volt. Az amerikai fiúkat a kontinentális Európa gyakorlatának és elveinek megfelelően képezte. Sokan a híres Bécsi Fiúkórushoz hasonlították a Szent Kilián Fiúkórus hangzását. Tény, hogy a fiúkat a Bécsi Fiúkórusra és más európai énekes együttesekre jellemző zenei nevelés szerint képezték.

A fiúk képzése során Darázs Árpád elsőként alkalmazta országunkban a kottaolvasásban a kézjelrendszert. Ez egy olyan módszer, ahol az egyszerű kézjelek bizonyos rendszerét alkalmazzák a skála különböző hangjaira a szolfézs gyakorlásában. Ezek a kézjelek kapcsolatban állnak a skála különböző hangjaival, és kapcsolatban állnak

az írott hangjegyekkel is, úgy, ahogy azok a vonalrendszerben megjelennek. Az egész rendszer a „mozgó dó-n” alapul. Sok New York-i zenész, valamint manhatteni és long island-i zeneiskolai szakember tanulmányozta a Darázs Árpád által használt kézjelrendszert a szolfézsoktatásban. Darázs Árpád és Raphael atya irányításával a Fiúkórossal hangfelvételek készültek, operákban, szimfonikus termekben léptek fel a zene legkülönbözőbb területén. Darázs Árpád 1966-ban mondott le a Szent Kilián kórusmesteri-igazgatói állásáról, amikor a Dél-Karolina Egyetem karigazgatójává nevezték ki.

A Szent Kilián Férfikórus

1960-ban Darázs Árpád nemcsak a híres Szent Kilián Fiúkórossal dolgozott, hanem a Szent Kilián Férfikórossal is. Később alakított egy női kart és egy leánykart is. A Férfikar hangversenyein olyan szép művek hangzottak el, mint a Muzsika hangja, az Oklahoma. A vasárnapi, karácsonyi és húsvéti miséken Schubert G-dúr miséjét, gregorián énekeket, himnuszokat és részleteket énekeltek Händel Messiás című oratóriumából. 1963-ban a Fiúkórus, a Nőikar és a Férfikórus zenekari kísérettel adta elő Kodály Zoltán Te Deumát.

1967-ben Darázs Árpád a Dél-Karolina Egyetem karigazgatója lett, ekkor kapta meg az amerikai állampolgárságot. A Férfikórus a legutolsó hangversenyen John Philip Sousa híres „Hurrah for the Red, White, and Blue” című művét énekelte. A kórustagok mappájában kis amerikai zászlók at rejtettek el. A megfelelő pillanatban a kórustagok elővették a kis zászlókat és lelkesen lobogatták országuk és búcsúzó kórusigazgatójuk, Darázs Árpád tiszteletére.

Dél-Karolina Egyetem, Columbia, Dél-Karolina (1966-1986)

Laury Christie, kiváló Professor Emerita (magánének) emlékezik:

1980 őszén kerültem a Dél-Karolina Egyetemre. Árpád volt az egyik első kolléga, aki bemutatkozott és kedvesen üdvözölt. Tudta, hogy csak nemrégén tértem vissza Európából, ahol tíz évig koncert-és operaénekesként dolgoztam. Tudta, hogy új életet kezdek egy számomra teljesen ismeretlen helyen, az Egyesült Államokban, mint a Zeneiskola művésztanára. Bár az Egyesült Államokban születtem, Észak-Michiganban, a déli államoktól teljesen eltérő éghajlaton és kultúrában tanultam és nőttem fel. Árpád nagyon kedvesen segített beilleszkedni az új környezetbe. Minden alkalommal, amikor visszatért szülőföldjéről, Magyarországról, megállt a tantermem előtt és nekem ajándékozott valami csodálatos magyar ételt vagy bort, amit otthonról hozott. Ezeken az ajándékokon keresztül tudtam meg, hogy milyen csodálatos a magyar konyha, nem is beszélve a magyar borokról. A kórus próbaterme éppen a tantermemmel szemben volt. Mindig öröm volt hallgatni azt az elbűvölő zenét, ami onnan jött ki, és azt a hangzást, amit a hallgatókból varázsolt elő. Szó szerint értve

a zenélésével megismertette Dél-Karolinát a kontinens többi részével. Az Egyesült Államok olyan részéről van szó, amelyik nagyon őrizte a saját kultúráját, és így nem vett tudomást a határain kívül létező világról.

Árpadnak köszönhetően a kórus sokat utazott. A fiatal énekesek megismerték Dél-Karolinán kívül a nagyvilágot. Mindenhol nagyszerű hangversenyeket adtak.

Abban a szerencsében volt részem, hogy sok csodálatos hangversenyen énekelhettem szólolistaként a kórusral és a zenekarral. A legemlékezetesebb előadások között említtem Brahms Német requiemjének és Bach Máté-és János-passióinak előadását.

Árpad temetése a Szent József Templomban volt. Az embereknek kint kellett állniuk, mert a szentély tömve volt. A templom egyik részében az egykori diákok álltak, akik gyönyörűen énekeltek a gyászszertartáson. Abban a kiténtetésben volt részem, hogy a zenész kollégákkal ülhettem egy sorban, és én is énekelhettem Árpad emlékére.

John Bauer, kiváló Professor Emeritus (hegedű) emlékezik:

Megpróbálok visszaemlékezni, hogy mikor került Árpad a Dél-Karolina Egyetemre. Az 1960-as években történt.³ 1973 és 1980 között a Dél-Karolinai Filharmonikusok karmestere volt. Akkoriban én voltam a zenekarnál a másodkarmester és a koncertmester. Árpad a kórusvezénylésben volt a legkiválóbb. Diákjai Darázs Árpad Énekesek néven kórust alapítottak. Árpad maga alapított egy férfikart Mesterdalnokok⁴ néven, és egy rövid ideig fiúkórusral is dolgozott.

Árpad nagy vonzerejű férfi volt, nagy tudással rendelkezett. Patriótává vált itt, az Egyesült Államokban. Mindig hálás volt azokért a lehetőségekért, amelyeket ettől az országtól kapott. Sok hazafias hangversenyt is adott.

Nagylelkű is volt. Amikor a szomszédja és kedves barátja elutazott, Árpad készített neki egy ún. „brickly boy” postaládát. Tulajdonképpen ez egy nagyon látványos, téglából készült kis szerkezet volt, ami a postaládát védte.

Amikor Venezuelába és a Fülöp-szigetekre utazott, hogy ott segítsen az állami iskolák zenei programjának beindításában, mindig hozott kisebb ajándékokat a barátainak.

Ő volt a Kodály-módszer legnagyobb szaktekintélye. Írt egy tankönyvet „Jel és hangzás” címmel.

Mindig jókedvű volt és tele volt energiával.

Amikor Árpad a doktorátusán dolgozott a Columbia Egyetemen, aközben a farmingdale-i Szent Kilián Fiúkórusát is vezényelte. A fiúk tanításában a Kodály-módszert alkalmazta. Nagyon híressé vált ezzel, mivel a fiúk bonyolult kottákat is

³ Egészen pontosan 1966-ban került Darázs Árpad a Dél-Karolina Egyetemre.

⁴ Teljes nevükön: Palmettói Mesterdalnokok

könnyedén olvastak lapról. Ennek a hírnévnek köszönhetően vehettek részt a Lincoln Center megnyitó ünnepségének előadásán. Gustav Mahler Ezrek szimfóniájának előadásán énekeltek Leonard Bernstein vezényletével.

Rosanne McDowell, egykori tanítvány emlékezik:

Darázs Árpád Hangversenykórusának énekese voltam a Dél-Karolina Egyetemen 1969 és 1976 között és abban a kivételes szerencsében volt részem, hogy karvezetést tanulhattam tőle. Darázs Árpád a legkiválóbb tanár volt, akivel valaha találkoztam. (Mester fokozatot szereztem, és magam is 17 éve tanítok: némi tapasztalattal a hátam mögött mondom ezt).

Az egyik adomány, amit tőle kaptunk, és amit én a legtöbbre tartok: a kottaolvasás és a hallás tökéletesítése a Kodály-módszer által. Még ma is látom magam előtt, ahogy némán, kézjelekkel „énekel” egy dalt, és várja, hogy a kézjeleit utánozva válaszoljunk a megfelelő hangmagasságon és a megfelelő időben. Ha valaki nem volt jó kottaolvasó – akkor, amikor elkezdett Darázs Árpádnál tanulni – addigra, mire befejezte a tanulmányait, azzá vált!

Darázsban az istenadta természetes tehetség a legjobb iskolákkal párosult. Így válhatott kiváló muzsikussá. De több volt ő ennél. A személyes zenei kiválóság egymagában nem eredményezte volna azt a hűséget és csodálatot, amit minden egyes hallgatójából kiváltott. Nagy vonzerejű férfi is volt. Sose hallottam, hogy durva szavak hagyták volna el a száját. Humánus, türelmes, szenvedélyes és humoros ember volt: tudta, hogyan kell a legjobb tudást kihozni a fiatal énekesekből, azt a szépséget és tudást, amiről ők nem is tudták, hogy bennük van.

Tudtuk, hogy ő is szeretett bennünket. Ez olykor mindennél többet jelent. Úgy tekintem a Darázs mellett töltött éveimet, mint életemnek az egyik legnagyobb élményét, és ezért mindig köszönetet mondok az Úrnak.

Charles Kenneth Moss, egykori tanítvány, a Charles K. Moss Piano Studio vezetője emlékezik:⁵

1972-ben fontos elhatározásra jutottam: Columbiában, a Dél-Karolina Egyetemen tanulok tovább. A zene, mint hivatás iránti őszinte vonzódásom inkább a kóruszene tanítása, nem pedig a hangszeres zene felé irányult. Ez akkor történt, amikor jelentkeztem a kötelező kórusba, vagyis inkább felvételiztem. Ekkor ismertem meg Darázs Árpádot és így lettem a Dél-Karolina Egyetem Hangversenykórusának a tagja. Azelőtt soha nem találkoztam olyan emberrel, akinek ennyire végtelen energiája lett volna. Darázs szó szerint kinetikus erejű dinamó volt.

⁵ Charles Kenneth Moss: Arpad Andras Darazs: A Man of Music and Magic. In: The South Carolina Musician, August 1989, 20-23.

Eleinte nagyon keveset értettem abból, amit nekem mondott. Ez volt az első találkozásom a magyar akcentussal beszél angol nyelvvel. Bizonyára kicsit félészűnek tűnhettem a szemében, amikor olyan lassan válaszoltam a kérdéseire. Nem-sokára megtudtam, hogy kölcsönösen elfogadjuk egymást és a kapcsolatunk alapja a türelem, a megértés. Megdöbbenem jöttem rá arra lehetőségre, hogy Darázs esetleg nem lesz elégedett az órai munkámmal. Kodály módszert (akkoriban ez ritkaságnak számított), emelt szintű karvezetést, karirodalmat és több más kurzust hallgattam Darázsnál. Elhatároztam, hogy mindenképpen a legjobb teljesítményt nyújtom, amire képes vagyok. A tanulás mindig is örömet jelentett számomra, nem pedig fáradtságot.

A tudás, amit ettől a csodálatos embertől kaptam, bámulatba ejtő. A magyar akcentusát csak néhány, az óráján eltöltött nap után lehetett megfejteni. A személyes üdvözlések rendkívüli fontossággal bírtak Darázs számára. Amikor olyan valakivel találkozott, akit szeretett (ha a személyt csak kicsit is szerette) azt mondta: „Jó napot, drága barátom!”. Időnként ennek az üdvözlésnek a változataként azt mondta: „Szervusz, kedves barátom!”. Mindenkit felköszöntöttünk a születésnapján a Hangversenykórusban. Nem ismerek senki mást, aki valaha is olyan sokszor kívánt volna az embereknek boldogságot, mint Darázs Árpád. A kórusban töltött három év alatt a „Happy Birthday”-t szó szerint több százszor énekeltük el. Mindenki azt érezte, hogy fontos a kórusban. Darázs személyisége elválaszthatatlan volt a zenéjétől. A zene, ami belőle áradt, olyan volt, mintha lényének meghosszabbítása lett volna. A zene mindent egybevetve az övé volt. Elveszett volt mindennapi „kenyere”, a zene nélkül!

Felülmúlhatatlan tulajdonságai közé tartozott a latin tudása: olyan ragyogó kiejtése volt, amilyennel azóta sem talákoztam. Tallis negyvenszólamú motettájától Palestrina miséiig a reneszánsz kórusmuzsika előadásának ünnepelet mestere volt. A legtökéletesebb hangzások némelyike a zenei emlékezetemben ezeknek a műveknek a Darázs-féle előadása. Ha a kórus egyszer megtanulta a szólamot, a zongorát soha többé nem használtuk kísérő hangszerként. Mindig a középhangos hangolásra törekedett a kórusban, miközben kiabált, ha a tercek a záróakkordokban alacsonyok voltak az ő fülei számára. Darázs eltérő hangzást keresett attól a jól temperált hangzástól, amihez mi hosszú évek alatt hozzászoktunk. Mi ellenálltunk, de ő keresztül vitte az akaratát, de hogyan!

(...)

A Hangversenykórus 1972 és 1975 között körülbelül nyolcvantagú volt. Ez volt az az együttes, amellyel már meg lehetett szólaltatni a romantikus szerzők nagyszabású műveit is. Talán a legmaradandóbb emlékként Johannes Brahms Német requiemének 1974-es előadásai élnek bennem.

Bár nem volt lehetőségünk zenekari kísérettel fellépni, a hangzás tiszta érzékiségtől, amely a rendkívüli éneklésből eredt, a hajam szála égnek állt. Legalább hat elő-

adásban megvan a lemeztáramban a Német requiem, de egyik felvétel sem kelhet versenyre Darázs interpretációjával. Örökre tudom, hogy amikor a How Lovely is Thy Dwelling Place-t éneklek, magamban mindig arra a sok évvel ezelőtti előadásra fogok gondolni. Megpróbáltam ezt a kórustételt egy egyházi kórossal elvezényelni. Olyan volt, mintha Darázs jelen lett volna, és bármennyire küzdöttünk is ellene, az ő előadása mindig hatással volt az énekeseimre. Ilyen volt Darázs. Sok mindenben, amit csinált, ő volt a legeslegjobb.

(...)

Darázs mindig nagyon büszke volt a Kodály Zoltánnal való ismeretségére. Kodály zenei nevelési filozófiája szerves része volt mindannak, amit Darázs megkísérelt megvalósítani zenei előadásában és tanításában. Darázs jól tudta, hogy a Kodály-módszer átültetése az Egyesült Államok állami iskoláiba sohasem hoz olyan eredményeket, mint Magyarországon. Így fogadott el mindnyájunkat, azokat is, akik nem részesültünk korábban szolfézsoktatásban. Erősítette bennünk a meggyőződést, hogy a módszert a tanításunk fejlesztésére lehet használni, és jó eredményeket lehet vele elérni a szólaméneklésben. Ez volt az a fontos igazság, amit nekünk tanított. Megtanultuk, hogy az ember nem tudja elsajátítani a Kodály-módszert csak úgy, hogy megrendel néhány szolfézs tankönyvet. A tanárnak magának kell „újra megteremtenie” a módszert a saját osztálytermében adódó helyzetekből, és azokból a forrásokból, amelyek rendelkezésére állnak. Darázs egyszer ezt a kijelentést tette nekem: „... egy tanár hatékonyan tud kórusmuzsikát tanítani, ha van öt ujjja, táblája és jó hangja.”. Mindig megfigyeltem, hogy a zongorát sosem tartotta abszolút szükségesnek.

Ha Darázs túlságosan „isteninek” tűnik ebből az írásból, az azért van, mert a hallgatóinak egész generációja rendkívüli módon csodálta őt. Nagyon emberi volt mindazokkal a hibákkal és tökéletlenségekkel együtt, amik hozzátartoznak az emberi mivolthoz. Személyiségének ezek az aspektusai halála óta már nem számítanak annyira. Megbocsátottuk a hibáit és már csak őszinte érzésekkel gondolunk rá.

(...)

William J. Moody emlékezik:

1973 és 1990 között a Dél-Karolina Egyetem Zeneiskolájának igazgatója voltam. Jól ismertem Darázst. A világ legkiválóbb karnagyainak egyike volt, Kodály Zoltán zenéjének és tanításának szakértője. A Dél-Karolina Egyetem Hangversenykórusának tagjai nagyra tartották őt!

William J. Moody professzor egy cikket⁶ küldött levelében, amelyből szintén kirajzolódik Darázs Árpád portréja:

⁶ Marshall Swanson: Remembering Arpad Darazs. In: Carolinian, August 2000, 24-25.

Darázs Árpádnak életében mélységesen pozitív hatása volt, halála után misztikus személylé vált, akiért továbbra is rajonganak, és akit tisztelnek.

Darázs Árpád, a magyar születésű karmester hallgatók százainak lett a mentora és inspirációja a Dél-Karolina Egyetem Hangversenykórusában az 1960-as, '70-es és '80-as években.

„Bizton állíthatom, hogy azok az emberek, akik együtt dolgoztak velem, amíg élnek beszélni fognak róla, és nagy tiszteletben fogják őt tartani” - mondja Sharon McElveen, aki 1982-ben és 1987-ben szerzett diplomát az egyetemen, és aki énekelt a kórusban.

„Amikor a képére nézek, mindig az egyetemes igazság jut eszembe. Megvolt a maga útja az igazsághoz és a dolgok igazi jelentéséhez, és mindig azt akarta elérni, hogy megértsük az élet értékét, a barátok értékét. Úgy gondolom, ez az egyik oka annak, hogy a korábbi diákjai közül mindannyian olyan közel érezzük magunkat egymáshoz. Azt akarta, hogy észrevegyük a barátság értékét.”

Most is, tizennégy évvel tragikus halála után (Darázs hatvannégy éves korában, leukémiában hunyt el) is Darázs volt diákjai az egész világon szinte kultuszszerűen őrzik az emléket és szellemiségét. Az öröksége a Darázs Árpád Énekeseken, a Dél-Karolina Egyetem Hangversenykórusán és a Palmettói Mesterdalnokokon keresztül él tovább.

A Hangversenykórus sok öregdiákja őriz képet Darázsról otthon vagy a munkahelyén, és olyan szavakat használnak, mint szenvedély, dráma és energia, hogy jellemezzék a Darázsnál folytatott tanulmányaikat. Többen még most is meghallgatják azt a hangfelvételt, ami a columbiai Szent József Katolikus Templomban készült, ahol a Hangversenykórus, a Mesterdalnokok és egy öregdiák-kórus a magyar és az amerikai himnuszt, valamint a „May The Good Lord Bless And Keep You” kezdetű dalt énekelte.

Darázs, a felesége, Piri⁷ és a három gyerekük 1956-ban menekültek el a kommunista Magyarországról (a történet emlékeztet a von Trapp család történetére a Muzsika hangjából). Darázs kevés dolgot hozott magával, de annál jelentősebb elismerést. A híres magyar zeneszerző és zenepedagógus, Kodály Zoltán tanítványa volt a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán. Disszidálása idején a Magyar Állami Balett, Zenekar és Kórus karmestere volt Magyarországon.

A család megérkezett New Yorkba, ahol Darázs angolul tanult. Rockefeller ösztöndíjat kapott, hogy zenét tanuljon Tanglewoodban, a híres zenei konzervatóriumban. Később megszerezte a doktori címet a Columbia Egyetemen.

Tíz évvel azután, hogy elhagyta Magyarországot, Darázst kinevezték a Dél-Karolina Egyetem Zeneiskolájának professzorává., ahol azonnal megalapította a Hangversenykórust. Ekkor kezdődött a csoda. Három évvel később egy európai úton nemzetközi hírűvé tette a kórust. 1976-ban, amikor a kapcsolat norma-

⁷ Piroska Darázs 2004 szeptemberében hunyt el. Jim Mooney és Sharon McElveen, Darázs Árpád volt tanítványai tájékoztattak erről e-mailben.

*lizálódott az Egyesült Államok és Magyarország között, kórusával az első helyet szerezte meg, és maximális pontszámot ért el a Nemzetközi Bartók Béla Kórusversenyen Magyarországon.*⁸

Miközben a Dél-Karolina Egyetem sűtkérezett a dicsőségben, más együttesek is részesültek Darázs személyes varázsából. Vezényelte a Columbia Filharmonikus Zenekart, az Első Presbiteriánus Egyházi Kórust, a Columbia Fiúkórust, valamint megalapította a Palmettói Mesterdalnokokat, mindezt aközben, hogy folytatta a koncertezést a Dél-Karolina Egyetem Hangversenykórusával belföldön és külföldön egyaránt.

A siker és a nemzetközi elismerés mellett pontosan mit adott Darázs a hallgatóinak? Miért olyan hűségesek hozzá a hallgatói ma is?

„Sokkal többet tanított nekünk kóruséneklésnél”- mondta a korábbi hallgató, Robert Neese, aki 1975-ben fejezte be tanulmányait, és aki most a Darázs Árpád Énekeseket dirigálja. „Azt éreztük, hogy gondoskodik rólunk, és érdeklődik irántunk.”

A gondoskodó szellem „sokat követelt a kórustagoktól” - mondta Neese, „de úgy gondolom, hogy senki nem lett volna közöttünk, aki ne törte volna kezét-lábát, hogy megpróbálja megtenni mindazt, amit ő tett értünk. Én az életemet a zenének szenteltem, az ő hatásának köszönhetően.”

„Az első szó, ami eszembe jut vele kapcsolatban és a szó, amelyik, úgy gondolom, a legszebben jellemzi őt a „szenvedély”, különösen a kiválóság, az emberek, és az egyetem iránti elkötelezettsége.”- mondta Catherine „Cam” Cooper, aki 1971-ben fejezte be a tanulmányait. Cooper most Atlantában él, és tagja volt 1969-ben annak a Hangversenykórusnak, amelyik végigtornézta Európát.

Melveen megjegyezte, hogy a karmester dolga annak a megértetése, hogy milyen ereje van a zenének, „hogyan szól a lélekhez, és hogy az éneklésben milyen sok érzelmet fejezünk ki. Darázs annak is mestere volt, hogy hogyan válasszon ki hatásos zeneműveket, és hogyan mutassa meg azt, amit a zeneszerző ki akart vele fejezni.”

Zane Knauss, Darázs egyik legközelebb columbiai barátja, aki segített a kórus hangversenyeinek megszervezésében, azt mondta, hogy „a Darázs Árpád-kultusz az ember mértéke. Darázsnak nemcsak az a képessége volt meg, hogy jó zenét csináljon, hanem hogy jól adja át azt a hallgatóinak, szinte románcot teremtve maga és a hallgatói között. Ez kicsit furcsán hangzik, de igazából erről szól a zene.”

Az „Éneklő Kezek”-ben, az 1970-es években készült dokumentumfilmben – aminek a forgatókönyvét Knauss írta – vall Darázs arról, hogyan használta a Kodály-módszert a Dél-Karolina Egyetemen: „A teljesítmény örömeinek minden, a hallgató által énekelt hangban benne kell lennie. Boldogságnak kell lennie minden frázisban. Kölcsönös bizalomnak és szeretetnek kell lennie a diák és a tanár között, és a szépséget tudatunknak kölcsönösen át kell fognia. Ezek nem üres szavak.”

⁸ A Nemzetközi Bartók Béla Kórusversenyt Debrecenben rendezték meg és rendezik meg a mai napig is.

Hórvölgyi László

SZIGET A ZAGYVA PARTJÁN

A Sárközi János fotóin megjelenő jászberényi egyházi otthon egy szigetet képez a mai világban. Szigetet, ahol megáll az idő, ahol nincs sietség, rohanás, kapkodás. De ennek a nyugalomnak háttérben egy kikerülhetetlen és drámai tény áll szilárdan és megingathatatlanul: ez a sziget utolsó felvonás, mely után a függöny végérvényesen legördül, az élet utolsó állomása!

Emberi sorsok, kusza vonalakkal írt életek szálai fonódnak itt egybe a végső igazsággal: a kör bezárult, nincs tovább.... Az utolsó jelenet színpadi kereteit villantják fel a képek. Persze, csak a megszépített, a derűsebb oldalt, az esztétikusnak ítélt díszleteket. De a figyelmes néző sejtethi, e mögött kevésbé színpadi valóság rejlik: betegszobák és végső tehetetlenség, magára maradottság és az elmúlás drámai pillanata.

A szemlélő fejében mégis szeget üt egyfajta derűs nyugalom. A kezében könyvet tartó, ráncos arcú öreg néni mosolya, az aszkéta élethez szokott szerzetes nővérek arcának időtlenséget sugárzó kortalansága egy más világ képét villantja fel: nem az elmúlás rettegetését, hanem az örök hazába való készülődés derűs nyugalomát. Az élet redői tükröződnek az arcon és a múltat idézik. De a néző valahogy nem erre a múltra kíváncsi, hanem arra, mi táplálhatja a jövőre készülő nyugodt derűt? A transzcendencia, az örökkévalóság, a túlsó part fényeire való figyelés jut az ember eszébe.

Maga a környezet is erre látszik utalni. Az évszázados kolostorfalak, melyek mindig a csend és az imádság légkörét sugallják, idézik az itt élt szerzetesek végtelen egyszerű életét, mely a fizikai munka és a kontempláció szerves egységéből állt. Ez az életter nem a depressziót, a zaklatottságot, a neurózist szülte, hanem az Istennel, az embertárssal és önmagával tökéletes harmóniában lévő életet. Ezért is vált szigetté a mai világban.

Az emberben felötlik a gondolat: ha eljutok életem utolsó, befejező szakaszához, itt és ilyen helyen szeretném megélni azt. A kápolna imádságos légkörében, a kolostorudvar csendjében, a refektórium asztalközösségében, a tülpartra figyelő és derűt sugárzó emberek körében. Az Istennek szentelt életet élt nővérek társasága a környezetre is kihat. Tanulhatnak tőlük a többiek önfegyelmet, a testet kordában tartó aszkézist, a lelket és szellemet tápláló misztikát, a felebarátot szolgáló élet értelmességét.

A kolostor fölé magasodik és hegyes tornyával az ég felé mutat a barátok templomának tornya. A benne naponta megkonduló harang imára hívja az élőket, siratja az elhunytakat, természetfeletti üzenetet hordoz. Érezzük a képek láttán, jól esik hallani a torony harangjának hívó szavát. Érezzük a kápolna láttán, jól esik csendjében erőt, vigasztalást meríteni. Érezzük a kolostorudvar láttán, termékeny környezetet az elmélkedésre. De főleg érezzük a derűs, idős arcok láttán, nem is olyan borzasztó dolog megöregedni.